

B"H

Šabat Mišpatim

Jeruzalem	16:52	18:10
Zagreb	17:17	18:19
Rijeka	17:24	18:26
Split	17:18	18:20
Dubrovnik	17:13	18:14
Vinkovci	17:07	18:08
Sarajevo	17:10	18:12
Bihać	17:19	18:21
B. Luka	17:14	18:15
Beograd	17:00	18:04
Novi Sad	17:02	18:06
Subotica	17:02	18:06
Zrenjanin	17:00	18:04
Niš	16:56	17:58
Beč	17:13	18:15
Frankfurt	17:41	18:43
Edison, NJ	17:25	18:27

Dnevni Zmanim za Grad Zagreb

Na dan	utorak 28.2.2017.
Alot Hašahar	5:09
Najranije Talit	5:42
Nec Hahama	6:36
Najkasnije Š'ma	9:23
Zman Tefila	10:18
Hacot	12:09
Minha Ketana	15:23
Plag Haminha	16:32
Šekia	17:41
Cet Ha-kohavim	18:23

Paraša Mišpatim

Jean-Leon Gerome (Jean Leon Gerome) (1824-1904)
Moïse sur le mont Sinaï, ulje na platnu, 1895-1900, iz privatne zbirke

(Šemot 21,1-24,18)

Nakon objavljenja na Sinaju, B-g donosi niz zakona koji će se odnositi na izraelski narod. Tu se nalaze i zakoni o slugama vezanim ugovorom; kazne za ubojstvo, otmicu, napad i krađu; građanski zakon o naknadi štete, pozajmici i odgovornosti "Četvorice čuvara"; pravila i propisi o pravosuđu i sudovima.

Tu su također i zakoni kojima se zabranjuje loše postupanje sa strancima; zakoni o poštivanju blagdana i o poljoprivrednim plodovima koje treba prinostiti u jeruzalemski sveti Hram; zabrana kuha-

nja mesa s mlijekom; *micva* molitve. Sveukupno *paraša Mišpatim* sadrži 53 *micvot* - 23 zapovijedi i 30 zabrana.

B-g obećaje izraelskom narodu da će ih uvesti u Svetu zemlju i upozorava ih da ne krenu poganskim putem tamošnjih stanovnika.

Izraelski narod izjavljuje, "Činit ćemo i čut ćemo sve što nam B-g zapovijeda". Ostavivši Aharona i Hura da nadziru tabor Izraelaca, Moše se uspinje na Sinajsko brdo i ostaje tamo četrdeset dana i četrdeset noći kako bi od B-ga primio Toru. ■

Prevela Dolores Bettini

Alija po alija

Kohen - prva alijsa - 19 p'sukim - 21,1-19

V'eile(h) hamišpatim ašer... Završna slova početne tri riječi u Mišpatim tvore riječ **Mara**. To je naziv mjesta na putu ka Sinaju na kojem smo primili "građanski zakonik", kako je opisano u *sedri*.

Eved ivri, židovski sluga obavezan ugovorom radi 6 godina i odlazi na slobodu sedme godine. Odlazi onako kako je došao, što znači, ako je imao ženu i djecu prije toga, oni, dakako, odlaze s njime. Ako mu je, pak, njegov gospodar dao *šifha kanaanit*, tada ona i svako dijete kojemu je on otac ostaju u vlasništvu gospodara - oni nisu njegova žena i djeca.

[Usput, ako *šifha* i/ili njezina djeca budu kasnije oslobođeni, oni postaju Židovi - neovisno o njihovom biološkom ocu koji je *eved ivri*. Taj proces odgovara obraćenju. To je mnogo složenije nego li je ovdje predstavljeno, nije primjenjivo u naše doba, no to je ideja.]

Ako *eved ivri* želi ostati u službi gospodara, probuši mu se uho (simbolični znak ukora: "Uho koje je na Sinaju čulo da smo mi B-žje sluge, ne bi trebalo željeti biti sluga sluga.") i sada služi "zauvijek" (do *Jovela*). Pojednostavljeni o *eved ivri* čine pozitivnu zapovijed.

Između svih tema kojima je ova *sedra* ispunjena *micvot* mogla započeti, zapažamo značaj izbora koji je Tora načinila u vezi služenja, robovanja. To je dio definicije vjerovanja u B-ga, prve zapovijedi. B-g sebe stavlja u kontekst Onoga koji nas je oslobodio od ropstva. Mi više ne bismo trebali biti robovi, vjerojatno ne bismo niti trebali posjedovati roba. Ali u doba u kojem se to još uvijek prakticiralo, na nama je obaveza da tretiramo *eveda* na način na

koji to zapovijeda Tora, iskazujući time našu vjeru u B-ga.

Čovjek može dogovoriti da njegova kćer bude "u službi". Za nju, *ama ivrija*, ne vrijede ista pravila kao za *eved ivri*. Njen gospodar, ili gospodarev sin, ili netko drugi, uzme je za ženu sa svim pravima i poštovanjem koje se daje Židovskoj ženi, ili je treba otkupiti ili vratiti njenoj obitelji, no nju se ne može prodati nekom drugom ili je omalovažavati ili osramotiti.

Alternativa gore navedenim mogućnostima je da je se u potpunosti oslobodi. (Očito je namjena *ama ivrija* da se pomogne mladoj djevojci popraviti njen društveni status.)

S gledišta micve Zanimljivo je i važno primijetiti da *micva* o pravima i poštovanju Židovske žene obuhvaća davanje prava zajamčenih Židovskim zakonom **svim** udatim ženama (ne samo nekadašnjim služavkama). Ovo je primjer (ima i drugih) *micve* čiji je kontekst u Pisanjoj Tori ograničen, no čiji je djelokrug, kako nas uči Usmena Tora, mnogo širi. Molim vas zapazite da ovo **nije** slučaj rabinskog proširenja zakona Tore, niti rabinski propis. Ovo je **definiranje** namjere Tore, kako nam je preneseno putem Usmene Tore. Naši su učenjaci činili jedno i drugo - prenosili B-žji zakon i donosili svoje zakone... i rekli nam koje je koje.

Ubojstvo se kažnjava odrublivanjem glave, poznatim kao *hereg* ili *sajif*. Ovo je primjer kada Tora iznosi i upozorenje *lo tircah*, Nečeš počiniti ubojstvo, te kaznu - Onaj koji udari čovjeka pa ovaj umre bit će pogubljen.

Nehotičnim ubojicama osigurano je utočište. Ubojica koji pobjegne u grad-utočište prisiljen je vratiti se i

stati pred sud.

Pojašnjenje De facto, svatko tko ubije drugoga pobjeći će u grad-utočište. Tada će sud u čijoj nadležnosti je slučaj izvesti ubojicu pred sud da mu se sudi. Ako bude izrečena presuda da je to bilo namjerno ubojstvo, čovjek će biti pogubljen. Ako presuda bude *šogeg*, nenamjerno ubojstvo, ali rezultat neopreza, tada će on biti poslan natrag u grad-utočište, gdje će ostati sve do smrti Kohen Gadola. Ako sud utvrdi da je ubojstvo bilo sasvim slučajno, oni će pustiti ubojicu iz pritvora. A ako je utvrđeno da krivnja pada negdje između dvije od tih službenih kategorija, sud će iskoristiti svoje diskrecijsko pravo i učiniti ono za što utvrdi da je u najboljem interesu svih sudionika, uključujući i društva u cjelini.

Udaranje svog roditelja (tako da poteče krv) kažnjava se smrtnom kaznom.

Postoje 4 vrste smrtne kazne, od kojih je svaka prilagođena određenim zločinima i grijesima. Rambam smatra da postoje četiri različite *micvot* koje sudovima zapovijedaju da izvrše pogubljenja kada netko bude na taj način osuđen. Na ovom mjestu u Mišpatim, Rambam navodi *micvu* pogubljenja gušenjem onoga kojem je bilo suđeno, te je osuđen i izrečena mu je kazna za grijeh za kojega je kazna gušenje.

Za proklinjenje svog roditelja (čak i nakon smrti) izriče se smrtna kazna. Time je ono ozbiljniji zločin od

(nastavak s 2. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alija**

“udaranja”, pošto, ukoliko netko udari roditelja nakon smrti, on za to ne bi dobio smrtnu kaznu (mada je i to zabranjeno).

Ako netko nanese drugome ozljede koje nisu opasne po život, mora platiti punu odštetu zasnovanu na pet faktora: šteta, bol, uvreda, troškovi i izgubljena potencijalna zarada (*u nekim hrvatskim prijevodima ovo se naziva danguba*, op.pr.).

U ovom završnom dijelu naše prve *alije*, podrazumijeva se naša Židovska i ljudska dužnost, i kušnja da liječimo bolesne. Ovo se izvodi iz dvostrukog ponavljanja riječi *v'rapo j'rapei*. Drugim riječima, mi ne gledamo na B-ga kao na jedinoga koji liječi. Naravno, sve je ovisno o B-gu, no on od nas očekuje, da tako kažemo, da obavimo svoj dio u zadatku liječenja. On to nadgleda, i preuzima stvar na sebe kada mi učinimo sve što do nas stoji.

Levi - druga aliya - 21 p'sukim - 21,20-22,3

Sljedeće je zapovijed sudovima da izvrše kaznu za ubojstvo, odnosno, smrtnu kaznu odrublivanja glave. Znakovito je što je Tora kao kontekst za tu *micvu* “odabrala” situaciju onoga koji pretuče svog *eved kanaani* na smrt. To se smatra činom ubojstva, bez obzira na svjetsku praksu zlostavljanja robova. Po Židovskom zakonu svoje se robove ne smije zlostavljati.

S druge strane, fizičko kažnjavanje koje nema za posljedicu smrt ili gubitak udova, pripada u isključiva prava vlasnika roba. (No čak i ako mu samo ispadne zub, to se smatra prekomjernim i rezultira time da rob bude pušten na slobodu.).

Tora nadalje razrađuje pravila o ozljedama čovjeka, zahtijevajući od strane koja je kriva da plati naknadu štete. Poznati odlomak “oko za oko...” potaknuo je mnogo kleveta

protiv Tore i judaizma time što se doslovno tumačio. Naša Usmena tradicija tumači da ovaj odlomak traži da sud izvrši sveobuhvatnu procjenu kako bi se utvrdili odgovarajući iznosi koje treba isplatiti oštećenoj strani.

Sljedeći odlomak Tore bavi se ozljedama koje nanese nečiji bik (ovo uključuje sve životinje: Tora se koristi praktičnim primjerom). Mi razlikujemo povrede koje se mogu unaprijed predvidjeti, i stoga ih vlasnik mora predvidjeti (i on je za njih u potpunosti odgovoran), od onih koje su posljedica neočekivanog i neuobičajenog ponašanja životinje koja izazove povrede, za koje je vlasnik samo djelomično odgovoran.

Životinju koja prouzroči smrt ljudskog bića mora se zatući kamenovanjem i od njezine lešine nitko ne smije izvući bilo kakvu korist.

Tora potom raspravlja o štetama nastalim zbog jame iskopane u zemlji, koja je nemarom ostavljena bez zaštite.

Gemara nabroja različite kategorije šteta. Svaki slučaj je potrebno ispitati na temelju njegovih vlastitih osobitosti, tako da ishod bude najpošteniji tretman za sve strane u sporu.

Krađa životinje kako bi je se zaklalo ili prodalo kažnjava se odštetom koja je 4 do 5 puta veća od njene tržišne vrijednosti. Ovo pokazuje koliko je ozbiljna stvar ukrasti drugome ono od čega živi.

Ako lopov bude uhvaćen “na djelu”, te ubijen od strane vlasnika doma, postoje određene okolnosti zbog kojih će ubojica imati opravdanje, dok će u drugim slučajevima biti za to odgovoran. Ovo je vrlo osjetljiv pasus koji se bavi samobranom i preventivnom akcijom da se zaštiti samog sebe. Tora nam

predstavlja obje mogućnosti; Sanhedrin će morati presuditi o konkretnim slučajevima i vjerojatno odrediti grube smjernice prema kojima će se razlikovati slučaj od slučaja. Ovdje se nalazi ishodište Tore za “Tko te dođe ubiti, preduhitri ga i ti ubij njega.”

Lopov koji se dobrovoljno preda bude kažnjen tako da nadoda 25% vrijednosti onoga što je ukrao (što čini jednu petinu iznosa kojega mora vratiti). Ako je lopov uhvaćen, on plaća dvostruko, ili 4-5 puta više, kao što je gore navedeno.

Lopova (muškarca, ne ženu) koji štetu ne može u potpunosti nadoknaditi sud može prodati kao *eved ivri* kako bi otplatio svoje dugovanja.

Š'liši - treća aliya - 23 p'sukim - 22,4-26

Mora se isplatiti naknada za štetu koja nastane kada nečija stoka pase na tuđem posjedu, ili zbog požara koje je netko nemarom prouzročio.

Sljedeće, Tora iznosi odgovornosti starateljstva - kada netko čuva nešto što pripada nekome drugom bez da je plaćen za tu uslugu, te kada je plaćen za to. U ovo posljednje uključena je i regulativa kod iznajmljivanja. Sudovi su zaduženi da pažljivo vode sve ove vrste slučajeva. Četvrti “staratelj” je uzajmitelj koji je odgovoran za svaki gubitak osim smrti radne životinje pri normalnom tijeku posla.

Muškarac koji zavede neudanu ženu obavezan je isplatiti krivičnu štetu njoj i/ili njenom ocu. I, ukoliko to ona želi, mora je oženiti.

Vračanje se kažnjava smrtnom kaznom, kao i općenje sa životinjama. Prinošenje žrtve bilo kome osim B-gu kažnjava se smrću.

Obračenika na judaizam ne smije se posramljivati ili iskorištavati, ni

(nastavak s 3. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alijsa**

riječima, niti materijalno. Ovi propisi vizavi *gera* dodatak su na "propisane" zabrane ponižavanja i iskorištavanja drugoga. Na taj nas način Tora senzibilizira na stradanja ranjivijih članova našeg društva. Tora to izlaže u odnosu na siročad i udovicu.

Isto tako, *micva* je posuditi novac siromašnoj osobi, te ne zahtijevati povrat posudbe dok ne stigne neki razumni prihod. Ovim je ulomkom obuhvaćeno zaračunavanje kamata na osobne zajmove. Ako je netko za osiguranje zajma uzeo posteljinu siromašnog čovjeka, ona mu se mora vraćati svake večeri da se on može njome služiti. Ovo je tek jedna od mnogih pouka Tore o *g'milut hasadim*.

Primijetite da Tora od nas zahtijeva ponašanje koje je daleko iznad standarda svijeta, pa čak i civiliziranog svijeta.

R'vi'i - četvrta alijsa - 9 p'sukim - 22,27-23,5

Ne proklinji suce, niti Suca (dakle, ne bogohuli), niti smijemo proklinjati naše vođe. Zamijetite da su prva dva propisa navedeni kao dvije zasebne *micvot* (zabrane) mada u tom retku dijele sasvim iste riječi: *Elohim lo t'kaleil*. Ovdje se *Elokim* uzima tako da se odnosi na B-ga, kao i *Elohim*, što znači suci.

Jedna misao... Božje ime *Jud-Hei-Vav-Hei* pripada isključivo Njemu. To ime je bilo "ljubomorno" čuvano; mi ga čak niti ne izgovaramo onako kako je napisano.

Ipak "drugo" B-žje ime, *Elokim*, kruži naokolo. Ono je jedno od sedam svetih imena koje se ne smije izbrisati. No izgleda kao da B-g to ime posuđuje za različite svrhe.

Suci *Beit dina* nazivaju se *elohim*. I što je najčudnije, ta se riječ koristi za idole, kao u frazi *elohim aheirim*. Zbog čega bi B-g "posuđivao" Svoje

ime ljudima, a kamoli poganskim božanstvima?

Možda Tora suce naziva *elohim* kako bismo ideju o ljudskim sudovima uzeli **vrlo** ozbiljno. Mogao bi netko reći: ja nemam povjerenja u sudstvo. Suce vrebaju mito, itsl. Ja ću se oslanjati samo na B-ga. Hašem želi da prihvatimo *p'sak din* i *g'zar din* pravih sudova s najvećim povjerenjem. On je Svoj žig dao autoritetu Židovskih sudova na ovaj naročiti način.

Što se idolopoklonstva tiče ... jedan mogući odgovor je, da bi nam se dalo do znanja da se u srži svakog oblika obožavanja nalazi element vjerovanja i poštovanja prema nekome višem od nas samih. Koliko god iskrivljena i iskvarena bila neka vrsta idolopoklonstva, duboko u sebi - čak i ako oni koji ga vrše to ne shvaćaju - ono je vjerovanje u Vrhunarnavno Biće. Na ovu ideju navodi nas upotreba pojmova *elohim aheirim*, *eil aher*, itd.

Drugi odgovor koji se nudi (a kojega mi je rekao Glavni rabin Lau) je da to sprečava narode svijeta da ne mogu reći "nije pošteno". Jednako kao što im je bio dan veliki prorok Bil'am, čije su proročke "moći" mogle parirati moćima Mošea, tako da ne mogu reći: veličina Izraela rezultat je toga što imaju Mošea, bliski odnos s B-gom, ili nešto drugo. Njihovi načini obožavanja nazivaju se *avoda zara*, no oni se barem mole *elohim aheirim*. Ovo im omogućava da dođu do pravog vjerovanja u Hašema, bilo kao *bnei No'ah* ili ob-

raćenici.

Ne uskrati darove uroda - *t'ruma*, *maaser*, itd. - niti nemoj pomiješati redosljed kojim se ti darovi trebaju uzimati od uroda.

Prvorodeni sinovi trebaju biti "dani B-gu" (tj. otkupiti ih kroz *Pidjon haben*). Prvo od krave, koze i ovce je posvećeno i zahtijeva da se s njime postupa na poseban način.

Tora ovdje nakratko spominje zabranu uzimanja životinju od njihove majke za *korban* prije nego li navršše osam dana. Takav *korban* automatski bi bio nevaljan, *m'husar z'man*, vremenski manjkav.

Treifa, doslovno životinju koju je rastrgala divlja zvijer i koja je ostavljena da ugine, zabranjeno je jesti (čak i makar je životinja zapravo zaklana u skladu sa *š'hita*, obrednim klanjem), no ona se može na svaki drugi način iskoristiti. Zakonom o *treifa* obuhvaćene su životinje za koje se, nakon klanja, pregledom otkrije da imaju točno naznačene nedostatke. Primijetite da je pojam *treifa* generički za sve što je ne-košer, no on zapravo opisuje jednu vrstu ne-košera.

Sudovi ne mogu saslušati jednu stranu u sporu ukoliko nije prisutna i druga strana. Ova zabrana obuhvaća i da se ne bude pod utjecajem glasina. Suci ne smiju prihvatiti svjedočenje nedostojnog svjedoka. Ako jedna osoba čini većinu, ta većina nije dovoljna da bi se nekoga osudilo na smrt ili tjelesno kažnjavanje. U svojoj slobodnoj prosudbi suci moraju paziti da ne učine ništa što bi moglo izvrnuti pravdu ili nepravedno okrenuti osjećaje suda protiv optuženog. Općenito, pravne odluke se donose većinom glasova sudaca. Suci ne smiju pokazivati naklonost, čak niti prema siromašnima.

Srce suca može se sažaliti nad

(nastavak s 4. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alijsa**

siromahom koji pred njim stoji u sporu s imućnim čovjekom. Zar to ne bi bio čin dobrote, *cedake*, pobri- nuti se da siromašni dobije spor? **Ne!** Ne po cijenu pravde. Sudac želi biti dobrotvor? U redu. Želi uvjeriti bogataša da pomogne siromašno- me? Lijepo. Ali pravda mora biti pošteno dosuđena. Svaki krivi spor uzdrma povjerenje čitavog društva u pravni sustav. Neprihvatljivo.

Ako netko nađe zalutalu životinju, on će je vratiti njenom pravom vlas- niku (čak i ako to iziskuje njegove troškove). Ova je zapovijed poveza- na s **izgubljenim i nađenim**, čije je "osnovno" mjesto u Ki Teicei.

Čovjek mora pomoći čak i svom neprijatelju da svoju životinju rastereti tovara.

Ova *micva* je jedna od nekoliko *micvot* koje se smatraju Židovskim konceptom sprečavanja okrutnosti prema životinjama, *caar baalei haim*.

Sefer HaChinuch kaže da ako ta *micva* vrijedi za magarca, koliko tek ona više vrijedi za ljudska bića. Ako čovjek vidi bližnjeg pretovarenog svežnjevim tereta, *micva* je iz Tore pomoći mu s time.

Razmišljajući na taj način, ako ste pretovareni i netko vam ponudi da vam pomogne nositi paket ili nešto slično – dopustite mu. Othrvajte se zamci da automatski kažete "ne hvala, mogu i sam/a". Prihvatite pomoć. Dobit ćete pomoć, a onaj koji vam je pomogao ispunit će *micvu* iz Tore.

Hamiši – peta alijsa – 14 p'sukim – 23,6-19

Nitko ne smije izvrtati pravdu čak ni iskrivljavajući slučaj protiv pok- varene osobe. Držite se podalje od laži i pazite da vam spor ne počiva na indicijama i pretpostavkama. Ne uzimajte mita, čak i ako ono neće utjecati na ishod spora.

Ne kinjite stranca (obraćenika?), ovo je pouka iz egipatskog iskustva.

Zemlju se ima obrađivati šest godina, a počivati sedme godine, tako da sirotinja, pa čak i divljač može uživati u zemlji.

Svatko se mora ustegnuti od svake vrste kreativne *melaha* na šabat.

(Ova je *micva* pozitivni pandan zabrani za *melaha* iz četvrte zapo- vijedi. Ona daje pozitivni kut gle- danja na šabatna ograničenja. Kao što je to *dajan* Grunfeld z"l sročio, mi polažemo do nogu B-žjih, Njemu u čast, Stvoritelju, različite darove i vještine koje nam je On dao za naše radne dane.)

Zaklinjati se (a ponekad i samo spominjanje) u božanstvo je zabra- njeno. Treba izbjegavati popularne uzvike čije se porijeklo povezuje s drugim religijama.

Poticanje drugih na idolopoklon- stvo (čak i bez štovanja) zabranjeno je.

Hagiga prinose u *Beit HaMikdaš* treba donijeti na svaki od Tri blag- dana.

Maces treba jesti tijekom 7 dana Pesaha. Time se obilježava doba proljeća, vrijeme u kojem smo izišli iz Egipta. Ne smijemo se u Hramu pojaviti praznih ruku (nego donijeti određene blagdanske žrtve). Šavuot je blagdan Prve žetve, a Sukot ozna- čava završnu žetvu na "prijelazu godine". Od nas se očekuje da ode- mo u Jeruzalem na Tri blagdana. *Korban Pesah* ne može se držati dok u posjedu imamo *hamec*, niti njegov loj može preostati do jutra.

Bikurim treba donijeti u *Mikdaš* od doba Šavuota; zabranjeno je kuhati meso u mlijeku.

Šiši – šesta alijsa – 6 p'sukim – 23,20 -25

B-g će poslati anđela (proroka) da

vodi i štiti Narod nakon što uđe u Obećanu zemlju. Moramo slušati njegove riječi, pa će naši neprijatelji pred nama padati. Ne smijemo se klanjati idolima, ni služiti im, niti učiti od djela poganih; mi moramo uništiti njihove idole. Mi moramo služiti B-gu, a On će nas blagosloviti bogatstvom i zdravljem.

Š'vi'i – sedma alijsa – 26 p'sukim – 23,26-24,18

B-g obećava da ćemo živjeti punim životom ispunjenim zadovoljstvom, dok će naši neprijatelji pred nama zapadati u paniku i biti protjerani iz zemlje - ne brzo, već polagano, tako da narod Izraelov može napučiti zemlju kako treba.

Čekajte malo! Čuda, zakoni priro- de okrenuti naglavce. Pošasti. Raz- dvajanje mora. Mana. Voda iz ovo- ga i onoga. *Ma pitom* (kao što to kažemo u Izraelu – *nešto poput* ma, *daj, izraz čuđenja i nevjerice, op.pr.*) da ćemo zemlju Izrael zauzeti polako? Zašto ne par čuda koja će riješiti problem?

Odgovor glasi da su čuda lijepa stvar, no mi ne živimo po njima. Dobijamo ih kada su nam nužna. Ali ako je svrha odlaska (dolaska) u *Erec Jisrael* da živimo život po Tori na mjestu koje je stvoreno za to, tada to moramo učiniti na prirodan način. U tome je razlika između zaustavljenog trenutka u Midbaru i realnog, praktičnog života u *Erec Jisraelu*.

Ne smijemo sklapati savez sa 7 naroda, ni s drugim idolopokloni- cima, niti ćemo idolopoklonicima dopustiti da imaju svoje mjesto u Zemlji, kako nam ne bi bili zamka.

Sedra završava s opisom *Matan Tore*, uključujući znameniti odgovor *Naase v'nišma* kojeg je Narod dao na ponudu da žive životom Tore. Moše ostaje na gori 40 dana i 40 noći. ■

Rav Kook:

Kreiranje zakona o dobroti

Ploče od safira

"Uspni se k Meni, na planinu, i ostani tamo. Ja ću ti dati kamene ploče, Toru i *micve* koje sam napisao za pouku narodu." (*Šemot 24,12*)

Rav Kook pitao je zanimljivo pitanje: zašto su *Aseret HaDibrot* (Deset zapovijedi) napisane na kamenim pločama? Zašto je značajno spomenuti materijal koji je korišten za izradu ploča?

Netko bi mogao pomisliti da je jedino važno biti vjeran duhu Tore – jer to je srž judaizma. No, detalji, zamršeni zakoni ponašanja, prevladavajuća su kultura društva. Oni moraju biti prilagođeni potrebama današnjice. Drugim riječima, ne moramo biti pretjerano zabrinuti oko detaljnog zakona Mišpatima. Ono što je važno jest slijediti duh Jitra.

Zato Tora navodi da su ploče bile napravljene od kamena. Prema *Midrašu*, to nije bio bilo koji kamen, već safir. Taj je materijal toliko čvrst da bi se čekić kojim bi se lupilo po njemu, smrskao u komadiće. B-g je koristio ploče načinjene od nesalo-

mljivog safira kako bi naglasio da se čak ni fizička manifestacija Tore – tj. njihjeni praktični svakodnevni zakoni – neće promijeniti.

Koncept nepromjenjivosti Tore, čak i u detaljima svakodnevnog života, posebno se odnosi na ovaj stih. Ponekad se usmena tradicija čini naizgled oprečnom jednostavnom značenju pisane Tore. Netko bi mogao pomisliti da su talmudski mudraci prilagođavali zakon Tore potrebama svog vremena. Rabi Šimon uči da nema promjena u Tori. Mišna i Talmud su ukorijenjeni u usmenoj tradiciji koja seže do Sinaja. "Sve je to dano Mošeu na Sinaju."

Odgovornosti posuđivača

Rabi S.R.Hirsch napisao je da su zakoni kojim se određuju odgovornosti posuđivača možda najteži od svih židovskih civilnih zakona. Primjerice, posudio sam olovku od susjeda i ona se otkotrljala sa stola te se razbila na pola. Trebam li platiti za novu olovku?

"Ako čovjek posudi nešto i to se ošteti ili umre... (onaj koji je posudio) mora nadoknaditi štetu. Među-

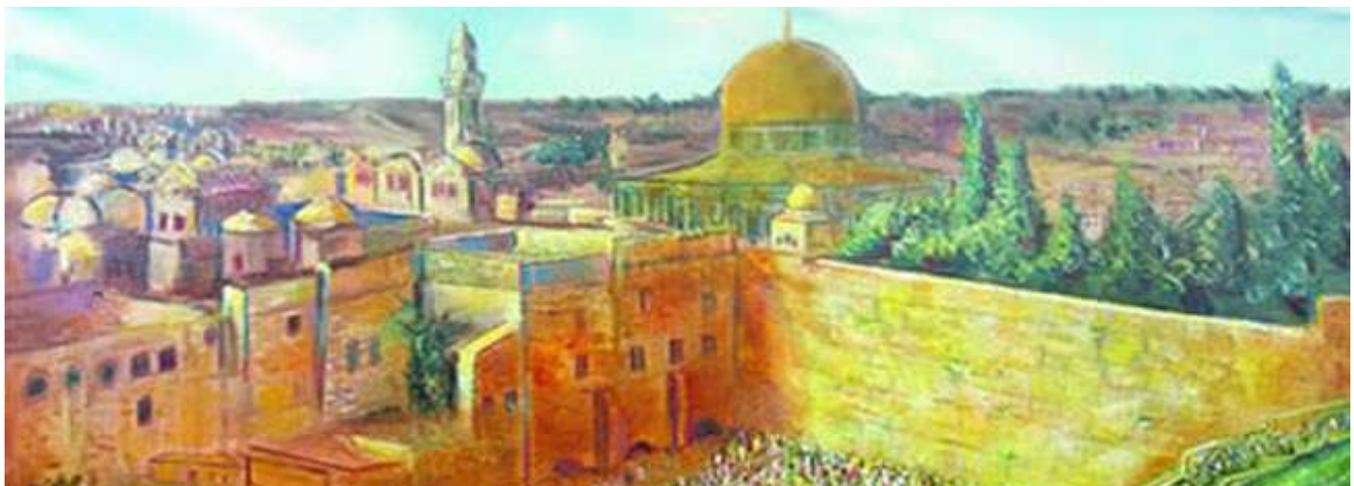
tim, ako je vlasnik bio s njim, ne mora nadoknaditi štetu." (*Šemot 22,13-14*)

Onaj koji posuđuje od nekoga odgovoran je za sve vrste oštećenja ili gubitka – čak i za potpuno nepredvidive okolnosti. Čak i ako je posuđenu olovku pomeo tornado, ja još uvijek moram kupiti novu svom susjedu.

Takva se odgovornost čini nerazumno. Da nisam posudio olovku, ona bi svejedno bila izgubljena u naletu tornada. Zašto onda ja moram platiti? Kako pita Talmud u *Baba Metzia 36b*: "Koju razliku Anđelu Smrti čini lokacija?"

Ohrabrivanje heseda

Rav Kook objašnjava da Tora pred onoga koji posuđuje stavlja posebne odgovornosti, čak i u slučajevima poput prethodnog, kako bi ljude ohrabrila da pomažu i pozajmljuju jedni drugima. To je slično objašnjenju posebnog rabinskog zakona koji štiti one koji posuđuju novac kako "vrata ne bi bila zatvorena (možebitnim) posuđivačima" (*Sanhedrim 32a*). Budući da onaj koji

(nastavak s 6. stranice) **Rav Kook: Kreiranje zakona o dobroti**

pozajmljuje ne dobiva ništa zauzvrat za svoju dobrotu, Tora postavlja protutežu svakoj sebičnoj misli koja bi ga mogla pokolebati u tome da pomogne svom bližnjem.

Neobična iznimka

To razumijevanje pomaže objašnjenju najneobičnijeg aspekta zakona o posuđivaču – njegovu isključenost od odgovornosti kada je vlasnik sa njim (*be'alav imo*). Tora kaže da ako je vlasnik radio za posuđivača u vrijeme zajma (bilo za plaću ili iz usluge), posuđivač više nije odgovoran za štetu.

Netko bi mogao pomisliti da Tora pri tom misli na situacije u kojima su vlasnik i posuđivač zajedno radili sa posuđenim predmetom, poput primjerice obrađivanja zemlje traktorom. No mudraci objašnjavaju u Baba Metzia 95b da nije važno kakav je posao obavljao vlasnik za posuđivača. Tako primjerice, ako mi je moj susjed pomagao sa kompjutorom kada sam ga tražio da mi posudi olovku, ja više nisam odgovoran za štetu ili gubitak olovke.

Još više iznenađuje da ta iznimka vrijedi ako je vlasnik asistirao posuđivaču u vrijeme zajma. Ono što je vlasnik radio u vrijeme kad je nastala šteta, pak, nije važno. (Baba Metzia 94a-b).

Zašto bi bilo važno je li vlasnik radio za posuđivača? Možemo razumjeti da, ako bi vlasnik bio prisutan u trenutku kada je objekt oštećen, posuđivač bi se mogao izvući od odgovornosti jer je vlasnik bio prisutan pa je mogao procijeniti da je posuđeni objekt korišten ispravno.

No, zašto bi činilo razliku to što je vlasnik prisutan u vrijeme zajma? Ta iznimka je toliko nelogična da je jedan visoko rangirani autoritet u očaju napisao: "To je neriješeni problem oko kojeg sam naprezao svoj mozak kako bih našao razlog za njega – no uzalud."

Nema potrebe za dodatnim mjerama

Objašnjenje koje smo prethodno naveli, međutim, daje rješenje ovoj zagonetki. Razlog zbog kojeg Tora stavlja dodatnu odgovornost na posuđivača jest kako bi potaknula dobrotu i velikodušnost. Međutim, u slučaju "*be'alav imo*" vidimo da vlasnik pomaže posuđivaču na većoj razini nego što je to uobičajeno među susjedima. Ono što vlasnik čini za posuđivača indicira da su oni prijatelji. U takvom slučaju, nije vjerojatno da će vlasnik odbiti posuditi ovome neku stvar. Stoga Tora ne nalazi potrebu da stavlja dodatne odgovornosti na posuđi-

vača u svrhu ohrabivanja posuđivanja.

Iz tog razloga, stih zaključuje sa zakonom o posuđenom predmetu: "Ako je predmet bio unajmljen, gubitak se pokriva cijenom plaćanja najma" (*Šemot 22,14*). Redoslijed ovih dvaju slučajeva indicira da je posuđivač – u slučaju kada je vlasnik radio s njim – sličan osobi koja posuđuje stvar. Što je zajedničko tim dvama slučajevima? U objema situacijama, vlasnik prima neku korist od posuđivača. Stoga posuđivač nije odgovoran za slučajni gubitak ili štetu.

Posuđivanje konja za pljačku banke

U konačnici, ti nam razlozi pomažu razjasniti pitanje koje Talmud postavlja u Baba Metzia 96a. Mudraci raspravljaju o tome je li onaj tko je posudio životinju za ilegalne svrhe – recimo, za pljačku banke – također odgovoran ako životinja umre. Zašto bi svrha posuđivanja bila faktor u određivanju odgovornosti?

Prema gornjem objašnjenju, to pitanje postaje jasno. Ako su motivi posuđivača neprikladni (nečisti), Tora ne želi ohrabrivati takvu posudbu. Bolje je da posuđivač nije odgovoran u svim situacijama jer to obeshrabruje vlasnika da posuđuje svoje vlasništvo za ilegalne i neprikladne svrhe. ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Berel Wein:

Uvod u Židovski zakon

Tora nastavlja svoj uzbudljiv i inspirativan opis objave na gori Sinaj prilično suhoparnim i detaljnim popisom raznovrsnih zakona koje narod Izraela treba slijediti. Jedna je stvar biti nadahnut i na taj način ostvariti velike ideale. Sasvim je druga stvar biti u stanju te ideale i nadahnuća prenijeti u redovni svakodnevni život.

Mi smo svi svjesni da je vrag uvijek u detaljima. Prirodno je složiti se da čovjek ne bi trebao krasti ili ubijati. No koja je zapravo definicija krađe? Da li se uzimanje nečega što ti prvobitno nije pripadalo uvijek smatra krađom? Što na primjer ako uzmem susjedovo uže i upotrijebim ga da spasim čovjeka koji se utapa? Da li je i to krađa? Smatra li se samoobrana umorstvom? Da li je smrtna kazna koju sud odredi umorstvo?

Kako da se postavimo prema takvim složenim moralnim pitanjima? To je stvarno srž sve halahe, a ovoj tjedna *paraša* nam služi kao uvod u

ideju o Židovskom zakonu. Bez razumijevanja prakticiranja halahe, veliki ideali i nadahnuće Tore gotovo da djeluju besmislenima i nedostižnima.

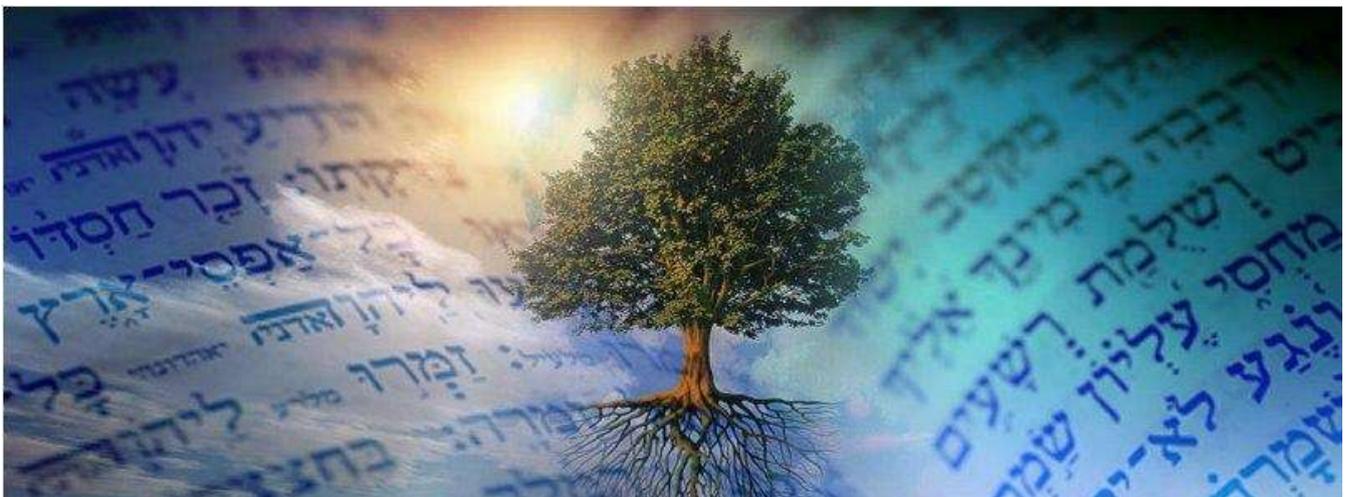
Tora se ne koncentrira samo na velike ideje, već jednako tako i na sitne detalje. Iz tih sitnih detalja proizlazi razumijevanje velikih ideala i sposobnost da se učini da oni imaju praktičnu vrijednost i da budu od koristi u svakodnevnom životu. Odatle i bliska povezanost ovoj tjednoj *paraši* i objave na gori Sinaj o kojoj smo raspravljali u *paraši* od prošlog tjedna. Postoji prirodni i ne-ophodni kontinuitet u tijeku pripovijedanja ove dvije *paraše*.

Ja smatram da je ta ideja nastala iz znamenite izjave Židovskog naroda kada je bio upitan da li želi prihvatiti Toru. U ovoj tjednoj *paraši* njihov je odgovor zabilježen kao "činit ćemo i slušat ćemo". Svi komentatori i Talmud komentiraju ovaj naizgled obrnuti redoslijed te izjave. Ljudi

obično slušaju upute prije nego što "čine". No, jednostavan odgovor glasi da je narod Izraela shvatio da samo slušanje neće biti dovoljno.

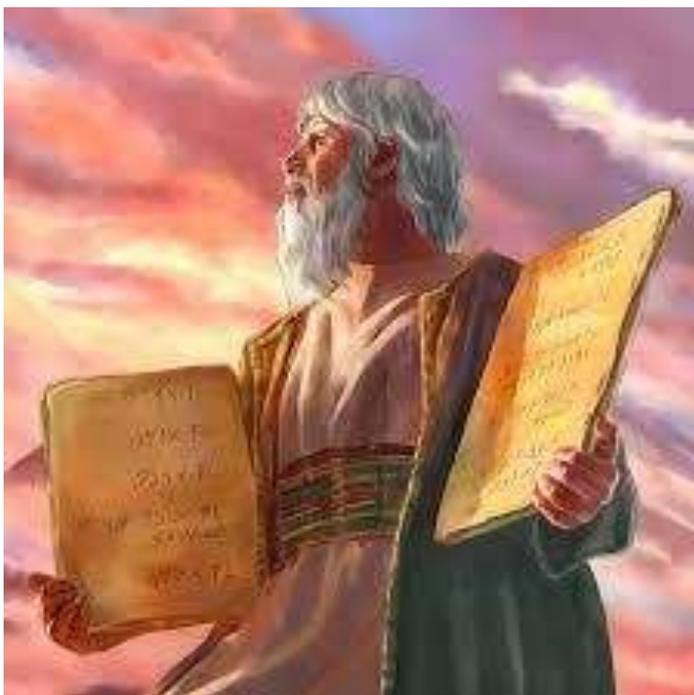
Velike i svete općenitosti u Tori imaju vrijednosti samo onda ako ih se jasno definira, odredi njihove detalje i smjesti u aktivnosti svakodnevnog života. Mi moramo "činiti" kako bismo bili u stanju u potpunosti "slušati" i razumjeti smjernice i želje Tore. Talmud bilježi da je jednom nežidov rekao rabinu da su Židovi bili "nepromišljen i nagao narod" prilikom prihvaćanja Tore, bez da su prvo provjerili što ona sadrži. No zapravo, sveta nepromišljenost Izraela bila je promišljeno i zrelo razumijevanje da Tora koja se sastoji samo od ideja i nadahnuća, bez praktične upute za život ne bi potrajala stoljećima Židovske povijesti.

Samo oni koji su voljni činiti i koji znaju što činiti na kraju će intelektualno i emocionalno razumjeti veličinu Tore. Tek tada oni će biti u sta-

(nastavak s 8. stranice) **Rabbi Berel Wein: Uvod u Židovski zakon**

nju istinski slušati i cijeniti veliki dar koji je G-spod darovao Izraelu – vječnu i svetu Toru.

Održivi pravni sustav nužno se sastoji od dva dijela. Jedan je sam zakon, pravila koja vladaju u društvu i koja provode određena zakonska tijela. Drugi dio pravnog sustava je moral, eterični sustav vrijednosti koji vlada općim ljudskim i društvenim ponašanjem. Ako su zakoni i pravila tijelo – korpus pravnog sustava, onda su sustav vrijednosti i moralni imperativi koji idu uz te propise duh i duša tog pravnog sustava.

Općenito govoreći, možemo reći da Pisani zakon predstavlja tijelo pravnog sustava, dok pridruženi Usmeni zakon predstavlja dušu i duh Židovske pravne legislative te Židovskog društvenog života i njegovih običaja i načina ophođenja.

Pisani je zakon protumačen i s m e k - š a n U s m e n i m zakonom koji ga pra-ti, i oba su ova sustava B - ž a n s k o g porijekla.

I sasvim je r a z u m l j i v o k a k o , n a primjer, „oko za oko“ u Ž i d o v s k o m z a k o n u o z n a č a v a

novčanu vrijednost ozljede koju treba isplatiti oz-lijeđenoj žrtvi, a ne da počinitelju treba kao kaznu zbog njegovog ponašanja jednako tako iskupati njegovo oko.

U Talmudu nalazimo mnogo primjera da je moralni utjecaj Usmenog zakona važniji, kada se primjenjuje na naizgled striktno iznesene riječi Pisanog zakona. Talmudski rabini su nas učili da postoji i treći nivo Židovskog zakona koji upravlja onima koji žele da ih se u očima ljudi i B-ga smatra pravednima, a to je koncept da se ide i iznad onoga što zakon – pa čak i Usmeni zakon – od nas traži.

Tako da, dok pročavamo zakone, propise i zapovijedi iz ovojnjedne *paraše*, stalno moramo imati na umu čitavu sliku Židovske jurisprudencije sa svim njenim mnogobrojnim slojevima, a ne biti zaslijepljeni prihva-

ćanjem doslovnog stava o temi o kojoj Tora u *paraši* govori.

Tijekom vjekova, proces halahičkog donošenja odluka podvrgnut je toj vještini da se vidi šuma, a ne samo drvo, da se bavi stvarnim ljudima koji su u to uključeni, a ne samo knjigama i slučajevima koje su na raspolaganju u vezi pitanja kojim se bavimo. Svako pitanje se na ovaj način razmatra, prosuđuje se sa svih strana, i izvorima koji su protiv ili u prilog podupire ga se, a ponekad i odbacuje. Neovisno razmišljanje i kreativna rješenja obilježje su povijesti rabinskih responsi na sva halahička pitanja.

Postoje pitanja koja su naizgled odlučena na osnovu prevage duše i duha nad čistim slovom zakona. Postoji famozna responsa o velikom rabi Chaimu Rabinowitzu iz Voložina koji je dopustio ženi, čiji je muž bio nestao, da se ponovo uda, mada dokaz o smrti njenog supruga nije bio baš tako uvjerljiv. On je ustvrdio da je „sklopio dogovor sa svojim B-gom“ kojim joj je dopušteno da se ponovo uda.

Ovo je tek jedan primjer od mnogih sličnih slučajeva razasutih širom rabinske response o neophodnosti duševne i duhovne komponente koja se objedinjava sa stvarnim presedanima koji uvijek postoje kako bi se došlo do ispravnog tumačenja svetih i B-žanskih knjiga zakona koje upravljaju Židovskim životom.

Šabat šalom

Rabbi Yissocher Frand:

Mito zasljepjuje, ne samo suce

Mito zasljepjuje: Ne samo zakon za suce

Stih u *parši* Mišpatim kaže, "Nemojte primati mito jer mito zasljepjuje one koji su mudri i potkupljuje riječi pravednika." (*Šemot* 23,8) Kada čitamo ovaj stih, većina nas pretpostavlja da se on ne odnosi na nas jer većina nas nismo suci. Ne sjedimo na židovskim sudovima i ne slušamo parnice te se tako zabrana o primanju mita vjerojatno ne odnosi na nas.

Sva klasična djela kažu da to nije istina. Ovaj stih odnosi se na svakog od nas i, ustvari, ne odnosi se na nas samo nekoliko puta u životu, već ponekad čak i nekoliko puta u jednome danu. Kao pojedinci pozvani smo – na konstantnoj bazi – donositi odluke. U donošenju tih odluka, ne prestano moramo paziti da ne primamo mito.

Nitko ne bi trebao misliti – "Možda sam pozvan donositi odluke, ali nitko me nikada nije pokušao podmititi u vezi sa njima." Mito ne dola-

zi uvijek u formi "gotovine u smeđoj papirnatij vrećici". Svaki puta kada pojedinac dobiva nešto iz određene odluke, on je kompromitiran i suočen je s nekom vrstom primanja mita. Jedan od velikih životnih izazova je izazov "*negiusa*". "*Negius*" znači da smo pod utjecajem naše osobne koristi.

Mnogo puta naše osobne potrebe i želje usmjeravaju proces donošenja odluka na način koji potpuno kompromitira naše odluke. Stih kaže da svaki puta kada je uključena osobna korist (bilo da je riječ o novcu, časti, ugodi ili sigurnosti) mi smo, da tako kažemo, "na kušnji". Naša presuda je stoga kompromitirana.

Što da čovjek radi u takvim neizbježnim situacijama? Kada je čovjek uključen u takve situacije i kada zna da je u to uključena njegova osobna korist, on mora shvatiti da ne može vjerovati sebi da će donijeti nepristranu odluku. On mora tražiti savjet od treće strane. Zato Mišna savjetuje (*Avos* 1,6) "Pronađi sebi učite-

lja i stekni prijatelja". Svakome su potrebne "vanjske oči". Čovjek koji se zavarava mišlju "Znam da sam subjektivan u ovome, **ali** neovisno o tome, sposoban sam se uzdići iznad toga i donijeti ispravnu odluku" samo sanja. To je nemoguće.

Tora izravno kaže: Mito zasljepjuje mudre. To je nepromjenjivi zakon prirode koji utječe na čovjekovu sposobnost da donosi ispravne odluke u slučaju kad ima osobnu korist u tome.

U svojoj knjizi *Emuna V'Bitahon*, Hazon Iš piše sljedeće: Osobna uključenosť je nešto što utječe podjednako na male i na velike ljude. Čak i pobožni i veliki pojedinci su pod utjecajem toga. Nije to ništa sramotno i ne mora se zbog toga dovoditi u pitanje čovjekova pobožnosť ili učenje. To je jednostavno u ljudskoj prirodi. Temelj tog fenomena pojavljuje se u talmudskom odjeljku koji Velikog svećenika i kralja isključuje od sudjelovanja u sudskoj raspravi vezanoj uz potrebu dodavanja prijestupnog mjeseca u kalendaru kako bi imali prijestupnu lunarnu godinu.

Talmud u *Sanhedrinu* objašnjava da kralj ne može sjediti na tom sudu jer on svoju vojsku plaća na godišnjoj bazi pa bi za njega uvijek bila prednost imati prijestupnu godinu (i tako dobiti dodatni mjesec "besplatnog" rada svojih vojnika i službenika). To bi uvijek moglo kompromitirati kralja u njegovom procesu donošenja odluke. Kohen Gadol ne može sjediti na tom sudu jer za vrijeme Jom Kipura on mora pet puta ući u mikve pa mu je uvijek u interesu da Jom Kipur padne "ranije" u godini, dok je vani još toplo, a

(nastavak s 10. stranice) **Rabbi Yissocher Frand: Mito zasljepljujem ne samo suce**

ne "kasnije" kada se u zraku već osjeća hladnoća. Ići u mikve pet puta dnevno u rujnu, mnogo je jednostavnije nego učiniti to u listopadu. Zbog toga bi Kohen Gadol u ovom slučaju bio kompromitiran u svojoj odluci.

Hazon Iš ističe da se ovo talmudsko pravilo odnosi i na najpravednije kraljeve te na najpobožnije Velike svećenike. To je realnost. Hazon Iš nastavlja sa citatom da je "Svemoćni pogledao u Toru i stvorio svijet." To znači da se Hašem, da tako kažemo, "posavjetovao" s Torom i vidio je da kaže: "mito zasljepljuje mudre." Stoga, kada je Hašem stvorio čovjeka, On je stvorio našu ljudsku prirodu koja je pod utjecajem našeg osobnog "negiusa". Baš kao što je prirodni zakon da svakom čovjeku treba kisik i voda, tako je prirodni zakon da čovjek koji ima osobnu korist u nekoj odluci, ima predispoziciju odlučiti onako kako je najbolje za njega. Njegova prosudba postaje zamagljena.

Imrei Baruh (Rabi Baruh Šimon) citira odličnu biblijsku egzegezu Rav Haima Kanievskog. Rav Kanievski kaže da svaki puta kada u Tori nalazimo riječ 'cadikim', ona je uvijek napisana "manjkavo" (*cadi-dalet-jud-kuf-mem sofit*). Jedina iznimka je ovdje u *parši* Mišpatim (Šemot 23,8). U zakonima o mitu i korupciji, riječ *cadikim* napisana je "potpuno" (*cadi-dalet-jud-kuf-jud-mem sofit* – sa dva *juda*). Rav Kanievsky objašnjava razlog. Tora naglašava da je čak i "potpuni *cadik*", tj. potpuno pravedan pojedinac, korumpiran mitom. Rav Kanievsky objašnjava da se riječ *cadikim* uvijek piše "nepotpuno" jer "nema pravednika u svijetu koji čini samo dobro i ne griješi" (*Koheles* 7,20). Međutim,

ovdje Tora piše riječ *cadikim* "potpuno" kako bi naglasila da čak ni hipotetički "potpuni *cadik*" nije imun na utjecaj mita.

Mito zasljepljuje: istraga slučaja

Ova ideja odnosi se na nešto što je nedavno bilo u novostima i vjerujem da je *micva* objaviti to. Čak i mada dolazi iz izvora koji obično ne citiram, i inače sam rezerviran prema citiranju ovog čovjeka, postoji princip "prihvatanja istine, bez obzira na to iz čijih usta dolazi" tako da se osjećam dužnim objaviti to.

Alan Dershowitz profesor je prava na Harvardu. Po svim kriterijima, on je briljantan odvjetnik. Ne slažem se s većinom njegovih stavova. Liberalno je obojen i njegova mišljenja to odražavaju, no on je sjajan čovjek koji definitivno ne treba moje odobrenje za svoju akreditaciju. On je napisao članak pod naslovom "Bivši predsjednik na prodaju" o Jimmiju Carteru. Bivši predsjednik Amerike napisao je vrlo prodavanu knjigu pod nazivom "Palestina: Mir, ne aparthejd". I sam naslov knjige je provokativan.

Kakve to veze ima sa ovotjednom *paršom*? Profesor Dershowitz bilježi – kao što to samo dobar odvjetnik zna – kako je Carter primao novac od fondacije zvane Zayed fondacija, osnovane od strane šeika Zayed bin Sultana al Nahyana. Prema Dershowitzu, Zayed je bio nepokolebljivi antisemit, do te mjere da je Harvardska bogoslovna škola odbila njegovu donaciju od dva milijuna dolara zbog njegove antisemitske reputacije. Iako je škola tada bila u teškim vremenima, oni su vratili novac. Međutim, Jimmy Carter nije. Carter je izjavio da "ta nagrada ima poseban značaj za

njega jer je nazvana po njegovom osobnom prijatelju, Šeiku Zayed bin Sultanu al-Nahyanu" Carterov osobni prijatelj bio je, kako se pokazalo, antisemit i čovjek pun predrasuda.

Osim svega, članak bilježi da je Carter primio preko 10 milijuna dolara od vlade Saudijske Arabije za svoj centar u Atlanti kojem je navedena svrha da bude "nepristrana treća strana u rješavanju sukoba između raznih zemalja." Štoviše, Saudijska Arabija nije navedena na Carterovoj listi zemalja u kojima se krše ljudska prava, za razliku od Izraela u kojem se "ljudska prava krše u izobilju". Činjenica da u Saudijskoj Arabiji ženama nije dozvoljeno voziti i u kojoj ti, ako nešto ukradeš, odsjeku ruku, očigledno nije dovoljna da bi uzburkala Cartera. Drugim riječima, Carter je bio prodan – posve, sasvim i potpuno.

Za osobu Carterove pozicije (bivšeg predsjednika za kojeg sam, sram me priznati, glasao 1976. – pogreška koju žalim do današnjeg dana) uzeti novac od vlade Saudijske Arabije i od osobe poput Šeika Zayed je jedna stvar. Ali da taj čovjek zatim tvrdi da je napisao nepristranu knjigu "Palestina" o izraelsko-arapskom konfliktu je kolosalna *hucpa*. Tako da, uzmi novac za svoj Carter centar, ali nemoj tvrditi da možeš biti nepristran promatrač koji može reći tko čini pravo, a tko krivo.

Ako mito zasljepljuje mudre i iskrivljuje riječi pravednika, Jimmy Carter zasigurno ima problem. Ja ne znam koliko je on mudar bio, ali jednu stvar vam mogu reći – sigurno nije bio *cadik*! ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Pinchas Winston:

Šabos: Dan za podučavanje neovisnosti

Sjećaj se dana šabata da ga posvetiš. (Šemos 20,8)

Sve ove godine koje pišem jedva da sam nešto napisao o šabosu. Bavio sam se bezbrojnim drugim temama, ali rijetko šabosom. Stoga je sada dobra prilika da progovorim o tako važnoj temi.

Zapravo, šabos se po prvi puta pojavljuje dvije paraše unatrag:

Pa im reče, "Ovo je što je B-g rekao, 'Sutra je dan odmora, sveti šabos B-gu. Pecite što god želite ispeći, i kuhajte što god poželite skuhati, a sve ostalo ostavite da stoji do jutra.'" (Šemos 16,23)

Ovo je vrlo široka tema. To je i izuzetno važna *micva*. Šabos je od tolike važnosti za život prema Tori da medraš kaže da pravilno održavanje šabosa vrijedi jednako kao i držanje čitave Tore (Šemos Raba 25,12). On je jedna od onih kolektivnih *micvos* koje sjedinjuju sva pojedinačna načela sadržana u ostalim *micvos*.

Neki su razlozi posve očiti. Privređivanje sredstava za život jedna je od najvećih briga koje čovjek ima u životu, posebno kada ima obitelj za koju mora brinuti. Veliki je čin odanosti kada se čovjek suzdrži od privređivanja za život zbog toga što je B-g tako rekao. To je veliki izraz povjerenja kada čovjek tako čini vjerujući da će sve ispasti dobro makar ulaže manje vremena u privređivanje. Šabos, stoga, dokazuje nivo odnosa kojeg čovjek ima s B-gom.

Vrlo važan uvid u razumijevanje šabosa dolazi iz Talmuda, mada ga se rijetko koristi:

Rav Jehuda reče u ime Rava: "Da je Židovski narod držao prvi šabos, niti jedan narod, ni jezik ne bi mogao vladati nad njima. Rečeno je, 'I dogodi se na sedmi dan, da neki od naroda izađoše da skupljaju'" (Šemos 16,27), a iza toga slijedi redak, 'Tada dođe Amalek'." (Šemos 17,8). (Šabos 118b).

Ovo je zanimljivo. Talmud govori kao da se napad Amaleka zbog

toga što su Židovi prekršili prvi šabos time što su izišli u polje kako bi sakupili manu. Jedini je problem to što Raši ne tumači tako taj redak:

Amalek dođe, itd.: [B-g] je smjestio ovaj odlomak uz ovaj redak, ["Da li je B-g među nama ili nije?"] ukazujući, "Ja sam uvijek među vama, i [ja sam] uvijek pripravan za sve što vam je nužna, no vi pitate, 'Da li je B-g među nama ili nije?' Doista, pas će doći i ugristi vas, a vi ćete povikati k Meni, i [tada] ćete znati gdje sam." (Raši, Šemos 17,8)

Prema Rašijevom tumačenju, napad Amaleka bio je rezultat Židovske sumnje u B-žansku Providnost. Ostali su bez vode pa ih je zahvatila panika, i zapitali su se da li je B-g uopće bio među njima. Kao što ime "Amalek" prema gematriji nagovještava ("Amalek" je isto što i "sufek," hebrejska riječ za "sumnju"), Amalek je rezultat dovođenja u pitanje B-žanske Providnosti, a ne kršenje šabosa.

Odgovor, naravno, glasi da su kršenje šabosa i dovođenje u pitanje B-žanske Providnosti jedna te ista pogreška. Čovjek koji krši šabos čini to zbog toga što ima problema s *Hašgoha pratis* - B-žanskom Providnošću. Do one mjere do koje ne vjeruje u B-žansku Providnost, do te će mjere biti u stanju da krši šabos.

Poanta je malo uzvišenija nego što se čini na prvi pogled. Na jednoj razini ona se odnosi na čovjekov osjećaj za B-žju svemoć i sveznanje. Onaj koji vjeruje da je B-g posvuda i da vidi sve bojao bi se prekršiti šabos, čak i ako mu je šabos teško držati.

Na dubljoj razini to ima veze sa stvarnim "osjećajem" B-žanske Prisutnosti u životu, osjećajem kao da B-g stvarno boravi u toj osobi. Taj je osjećaj ono što čovjeku omogućava da postane "jedno" sa šabosom do te mjere da kršenje šabosa bude jednako tako i nanošenje štete i samom sebi.

To je poput molitve. Vidjet ćete da

se neki ljudi mole vrlo polako dok se drugi mole vrlo brzo. Savjet: Čuvajte se *minjana* u kojima većina ljudi nosi tenisice za trčanje, a *gabaj* ima startni pištolj. Samo se šalim, mada iskreno rečeno, neki *minjani* bi se bez problema mogli natjecati na Olimpijadi.

Postoje različita mišljenja u vezi brzine kojom se čovjek treba moliti, mada se svi slažu da molitva zahtijeva najveću moguću mjeru usredotočenja i koncentracije. Ona se naziva "službom srca" upravo iz tog razloga.

Točka na kojoj se razilazimo je, koji je najbolji način da postignemo i održimo takvu usredotočenost i koncentraciju. Neki smatraju da je nužno moliti se polako i povećavati koncentraciju, dok drugi smatraju da se pojam "Židov lualica, Židov koji luta" odnosi na um onoga koji se moli polagano. Osoba treba paziti da prilikom određivanja koje će mišljenje slijediti ne bude njegov ili njezin *jecer hara* - zli nagon - onaj koji će imati zadnju riječ u vezi toga.

Kada su jednog čovjeka upitali zašto toliko vremena provodi na svojoj *Šmone esre*, on im je dao inspirativan odgovor. Rekao je nešto ovako:

Prvo mi treba malo vremena da postignem koncentraciju. Meni je važno da u svoju *tefilu* budem emotivno uključen isto koliko i intelektualno. Ne uspijevam to uvijek postići, no kada uspijem, ima malo toga u životu što ima toliku milinu, barem meni. Nije to samo razlika između izgovaranja riječi i iskrenog htijenja onoga što se govori. To je razlika između samo htijenja tih riječi i toga da ih osjećam u svakom djeliću svog tijela. Kada se to dogodi tada doživim nešto nevjerojatno. Osjećaj kao da razgovaram s B-gom, ne s kilometarske udaljenosti, već kao da je On upravo ovdje samnom, okružuje me, zadržava se nadamnom. Odjednom kao da je vrijeme

(nastavak s 12. stranice) **Rabbi Pinchas Winston Šabos: Dan za podučavanje neovisnosti**

stalo i na raspolaganju imam sve vrijeme svijeta za molitvu. . .

I druge sam čuo da to isto kažu. To su ljudi za koje je obaveza molitve više nalik prilici da budu u B-žjoj Prisutnosti. Njima nije potrebno da dođu Veliki blagdani pa da ih to potakne da posegnu za najboljim u svojoj duhovnosti. Sve što im je potrebno je dobar *minjan*.

Šehinu je umnogome lakše doživjeti na *šabos*. *Tefila* traži da čovjek bude na jednom mjestu i radi potpuno u svojoj unutrašnjosti. Neki se ljudi nešto malo kreću, čak i pomalo "plešu", kako bi se povezali s doživljajem molitve. Međutim, to je u najvećoj mjeri kontemplativan doživljaj s kojim većina ljudi nema puno iskustva.

Šabos je uvelike iskustveni doživljaj. On u isto vrijeme govori umu i srcu. Posljednje što sam čuo je da *šabos* ostaje alat broj jedan za dopiranje do ljudi, koji je u vrijednosti judaizma uvjerio više početnika od bilo kojeg seminara koji je ikada održan. Kada se *šabosu* pristupi iskreno, on govori tijelu i duši, "hrani" svako od njih onime što ono najviše voli.

Da se, međutim, ovdje malo zauzdam, to je poput slušanja muzike dok se pripremamo za proročku viziju, no bez da do nje dođe. Proroci su znali slušati muziku da se dovedu u stanje svijesti u kojem će primiti proročanstvo, no to je imalo smisla samo ukoliko je rezultat toga bio da su primili proročanstvo. Isto tako, *Oneg šabos*, ili užitak *šabosa*, ima smisla samo ukoliko nas dovede u stanje uma s kojim ćemo svuda oko sebe osjetiti *Šehinu*. To je ono što uistinu znači "držati" *šabos*.

Iz tog razloga se *šabos* povezuje s manom. Prema tradiciji, B-žji je čin posvećenja *šabosa* na kraju tjedna Stvaranja bio to da Židovima mana neće u pustinji padati na *šabos*, 2448 godina kasnije. Umjesto toga, Židovski je narod morao sakupiti i pripremiti svoju porciju za *šabos* u petak.

Da bismo se toga prisjetili mi koristimo po dvije *hale* za svaki *seuda*, za svaki subotnji obrok, uspomenu na dvostruku porciju mane koja je Židovima padala na *erev šabos* u vrijeme Mošea Rabenu. Mi stavimo nešto pod *halu* i nešto nad *halu* da nas podsjeti da je to način na koji je padala mana, ugrađena između dva sloja zaštite Nebeske rose.

To je osnovno tumačenje. Dublje tumačenje je da rosa predstavlja dva

nivoa sveobuhvatne *Hašgoha pratis*, B-žanske Providnosti, koje je Židovski narod trebao uživati, i imao bi je, da u to nisu posumnjali. Evo što je B-g rekao:

"Ja sam uvijek među vama, i [Ja sam] uvijek pripravan za sve što vam je nužno, ali vi pitate, "Je li B-g među nama ili nije?"

Mana se, naravno, povezuje s *parnasom*, privređivanjem za život. Zbog toga je se i naziva "novac," - (na engl: money, čita se *mani*) što na hebrejskom znači "moja mana." Samo se šalim. No zaista je zanimljivo s perspektive B-žanske Providnosti. Problem broj jedan koji se zna ispriječiti na putu održavanja *šabosa* je privređivanje za život. Jednako tako, pitanje br. 1 koje se zna uplesti u naš odnos s B-gom je pitanje sredstava za život, kao što Tora kaže:

Pazite da ne zaboravite B-ga, svog B-ga . . . pa kažete sebi, "Moja snaga i sila ruke moje prikupile su mi ovo bogatstvo." (*Devarim* 8,1.18.)

To je bio test mane. Židovskom je narodu bilo rečeno da na *šabos* ne ide tražiti manu, što djeluje kao da je to čisto pitanje ne kršenja *šabosa*. Međutim, da je B-g to želio On je

mogao načiniti da mana bude dostupna na način koji ne bi kršio *šabos*.

Ali nije. To nije bilo samo zbog jednostavnog držanja i poštivanja *šabosa*. Bilo je to i zbog poruke *šabosa*, koja ostaje važeća čak i u ovako poodmaklom stadiju povijesti:

"Ja sam uvijek među vama, i [Ja sam] uvijek pripravan za sve što vam je nužno."

Neovisnost je fantastična stvar kada služi kako bi olakšala dovršenje svrhe stvaranja. Ona ima smisla onda kada dopušta ljudima da postanu bolje sredstvo za otkrivenje B-žanske Providnosti, svrhe života i temelja nagrade u Svijetu koji će doći. Ona je potpuno destruktivna kada njen ishod bude sasvim suprotan, kao što je to bilo toliko puta u povijesti.

Židovski tjedan je savršena ravnoteža šest radnih dana i jednog dana odmora. Mi imamo, nazovimo to tako, šest dana neovisnosti da se koristimo svojim bogomdanim sposobnostima i okolnostima koje je B-g stvorio da bismo uspješno privredili za svagdašnji kruh. Međutim, sedmog dana mi "se izgovorimo" potpuno se prepuštajući B-žjoj volji i suzdržavajući se da se služimo svojom silom i snagom svoje ruke kako bismo se pobrinuli za sebe.

Drugim riječima, mi šest dana u tjednu nastojimo i stvaramo svijet u koji možemo pozvati B-ga. Sedmog dana mi B-gu dopuštamo da bude "domaćin" što On uistinu i jest, tako da mi možemo biti "gosti" što zapravo i jesmo. Na *šabos* mi si dopuštamo da uđemo u svijet *Šehine* tako da možemo očuvati i osnažiti svoj odnos s B-gom.

Kada to učinimo, mi se nikada ne moramo pitati odakle će doći naša slijedeća čaša vode. Mi se nikada ne moramo pitati, "Je li B-g s nama ili nije?" I svakako se ne moramo brinuti o tome da će nas podčiniti bilo koji drugi narod na svijetu. ■

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Imigracija, veliki izazov našeg vremena

Ovo tjedna *parša* sadrži: ubojstva, otmice, ubojite bikove, kamenovane volove, opasne jame, vještice, zavodjenje, zakletve i ropstvo. Sadrži i jednu od najpogrešnije tumačenih fraza Tore: "oko za oko" – koja se naravno odnosi na novčanu naknadu.

Ova *parša* sadrži također i kaznu za one koji udare svoje roditelje: smrtna kazna – onaj tko ne cijeni dar života do te mjere da može udariti onoga koji mu ga je dao, nije vrijedan sudjelovati u tom životu koji vrijedi toliko malo.

U redu, to može biti kontroverzna tema za neke u ovom trenutku, ali za mene je prilično crno-bijela.

Tora ovaj tjedan kaže, "ne maltretirajte strance jer ste i sami bili stranci u Egiptu". Raši objašnjava da se riječ "stranac" odnosi na onoga tko dolazi iz strane zemlje živjeti u tvoju zemlju, tj. imigrant.

Mi imamo odgovornost druge tretirati dobro, a osobito one koji trpe na način na koji smo i mi sami trpjeli.

Tora kaže da je židovski narod bio narod stranaca u Egiptu. Bili su tlačeni i zlostavljani. Barem oni, od svih ljudi, trebali bi znati kako se osjećaju drugi koji su u istoj situaciji i ne činiti im to isto.

Dosegnuti do imigranata i prih-

vatiti ih u svoju sredinu, jedna je od temeljnih vrijednosti Tore. Naravno, oni se moraju ponašati dobro, a ne subverzivno. No, imigracija je vrijeme nesigurnosti i na lokalnom je stanovništvu da imigrantima iskažu dobrodošlicu.

Stotine tisuća, ako ne i milijuna izbjeglica, bježe pred hororima Sirije danas, tražeći za sebe i svoje obitelji bolji život. Nema sumnje da će među njima biti terorista. Ali materijalni rizik prihvatanja terorista mnogo

je manji od moralnog rizika zatvaranja vrata izbjeglicama.

Naravno, tražitelji azila moraju naučiti jezik države u koju dolaze. Naravno, moraju poštovati zakone države i pokoriti se njenim vrijednostima. Naravno, moraju dopri-

nositi društvu i ne treba im biti dozvoljeno da se trajno nasele u državi. Te stvari nije lako primijeniti. Ali u vrijeme potrebe, na nama je da se potrudimo oko toga, a ne da im jednostavno zalupimo vrata pred nosom.

Oni od nas koji su Židovi trebali bi znati više o tome. Stotinu godina unazad, Velika Britanija je prihvatila moju baku i djeda. Oni su naučili engleski, naporno su radili, i poput svojih potomaka, mnogo su doprinijeli državi. Britanija je imala velike koristi od njih i desetaka tisuća drugih poput njih. I ja sam toga vrlo svjestan. Bilo da je riječ o pogromima ili hororima holokausta, vrlo je izvjesno da me danas ne bi bilo da nije bilo dobrote države u kojoj živim. Kao netko sa takvom poviješću, jako dobro znam što znači iskazati dobrodošlicu nekome u svoj dom.

Uvijek postoje rizici kada zemlja prima imigrante. Ali sreća prati hrabre. Naša briga ne bi trebala biti hoćemo li primiti imigrante, već kako ćemo na najbolji način osigurati da postanu članovi društva koji će davati svoj doprinos. To je velik posao, ali vrijedan truda. Kao Židov, ne vidim drugu opciju.

Šabat šalom ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: MIŠPATIM

Paraša Mišpatim najavljuje šesti tjedan ovog perioda duhovnog rada i promjene - ŠoVaVIM, početnih slova naziva šest *parašot* koje opisuju Izlazak.

Ovotjedna *paraša*, vrhunac je priče o čovječanstvu – stiže do točke potpunog očišćenja, te nastavlja s mnogo detalja pravnih pitanja, pitanja kako bi nam pokazala da ja B-g u detaljima.

Ova *paraša* je bitno drugačija od ostalih pet koje smo čitali u prethodnim tjednima, jer nam ne priča priču o Izlasku nego, umjesto toga, opisuje različite zakone koji čine Biblijski Zakon, poput četiri glavna načela židovskog zakona naknade štete, Zakona o hebrejskom robu i mnogi drugi. Zohar otkriva da je glavna svrha naše *paraše* da otkrije tajne reinkarnacije i pravilnosti po kojoj naš svemir djeluje - uzrok i posljedica.

Pitanje koje se automatski postavlja je koja je veza između reinkarnacije, Mišpatim i judaizma ?!

Osnovni koncept Abrahamova monoteizma je jedinstvo B-ga. Što znači, Stvoritelj je jedan, beskonačan i nikada se ne mijenja. Budući da je Njegova suština beskrajno dobro, onda izvor sve patnje u ovom svemiru nije Stvoritelj nego odvajanja od Njega i Njegovog beskrajnog blaženstva. Dakle, ako je netko umro jadan, nesretan onda B-že namjere nisu ispunjene (dijeljenje blaženstva, ljubavi i zadovoljstva sa Njegovim stvorenjima), pa se zbog toga ta osoba mora vratiti kako bi nastavila dalje s mjesta s kojeg je otišla

sve dok mogne primiti B-žu dobru tu zbog svog svog djelovanja na duhovnom rastu. Prema Zoharu, zakoni opisani u paraši Mišpatim su kozmički zakoni. I kad se kaže "oko za oko", to znači da će nam se vratiti sve što smo prouzročili da se dogodi našem bližnjem, osim ako ne popravimo svoja pogrešna djela.

Zohar objašnjava pravila ropstva koja su navedena u ovoj *paraši* kao ropstvo duše tjelesnim porivima. Svako od četiri glavna načela hebrejskog zakona naknade štete predstavlja mračni aspekt naše ličnosti za koje mi trebamo odabrati hoćemo li se boriti protiv njih ili postati njihova žrtva.

Židovski je zakon, za razliku od zakona koje danas u modernom društvu poznajemo, shvatio da ako je netko ošteti društvo na bilo koji način to je zbog toga što je neuravnotežen, i uloga suda je bila pronaći aktivnosti koje će uravnotežiti tu uznemiranu dušu. To je suština naše *paraše* – ravnoteža.

Veličina zakona navedenih u *paraši Mišpatim* je u njihovom pristu-

pu. Umjesto tvrdnje da je potreba za zakonom društvena, tu je koncept da duhovni univerzalni zakoni imaju svrhu da nas povežu sa Svjetlom Stvoritelja. To znači da kad god naškodimo našem bližnjem mi se odvajamo od obilja Stvoritelja. Praznina koja će zauzeti mjesto Svjetlosti uvijek će se osjećati kao nesreća i patnja što ćemo na kraju ponovno doživjeti jer svemir ima svoje provjere i ravnoteže, pravila uzroka i posljedice.

Možemo vidjeti da je ta svijest kroz generacije utjecala na nas sve više i više. U ovom razdoblju, mi smo sve više svjesni i osjetljivi na našu odgovornost prema društvu i okolišu, ali je i dalje dug put koji moramo proći. Međutim, što ćemo više znati povezati se na Stvoriteljevu svjetlost i okružiti se duhovnim okruženjem koje će nas podsjetiti i tražiti od nas da podnesemo izvještaj za naše postupke, to će biti lakše ići pravim putem i živjeti život koji je ispunjeniji i potpuniji. ■

Prevela Tamar Buchwald

Neprocjenjiva vrijednost čestitosti, Rabbi Daniel Travis:

Izvan naše kontrole

"A [Rivka] napoji [Eliezera], pa reče: "Zahvatit ću vode i za vaše deve dok se one ne napoje." (Berešit 24,19)

Rivka nije rekla Eliezeru da bi dala devama da piju, nego da će zahvatiti vode za njih dok se ne napoje. Ona je pažljivo birala svoje riječi, jer kako je govorila o budućnosti, ona nikako nije mogla znati hoće li deve zaista piti vodu ili ne. Iz njene ponude da zahvati vodu moglo se razumjeti da ona nikako ne može kontrolirati hoće li deve piti ili ne.

Slično tome, kada je Jakov dogovorio s Lavanom da će mu plaća biti koze i ovce koje su imale specifične biljege, dodao je da Lavan može pregledati njegove ovce kako bi bio siguran da nije prekršio njihov dogovor. Kako bi potkrijepio svoje riječi Jakov je dodao: "U budućnosti ovo će biti znak mog poštenja." Zato što je predvidio da će ga u budućnosti hvaliti, on je nedugo potom bio kažnjen otmicom svoje kćeri Dine, što je bio težak udarac Jakovljevom ugledu.

Često se nađemo u situacijama nad kojima nemamo kontrole. Na primjer, ako netko treba posuditi novac to ga može potaknuti da obe-

ća da će zajam vratiti u kratkom vremenskom razdoblju. Njegova namjera da brzo vrati novac svakako je za svaku pohvalu, no može se pokazati da je takvo obećanje nemoguće ispuniti. Brojni faktori mogu ga spriječiti da održi riječ. Možda neće biti u mogućnosti u tako kratkom vremenu prikupiti novac da vrati zajam. Mogu se pojaviti drugi hitni troškovi, pa ga to može primorati da novac prvo iskoristiti za plaćanje tih troškova. Čak i ako ima novaca, možda neće uspjeti na vrijeme stupiti u vezu sa zajmodavcem. Budući da takve faktore ne možemo kontrolirati, uvijek je poželjno da pokušamo produžiti odobreno vrijeme za vraćanje zajma. Rav Avraham Yellen iz Venegrova napisao je da se on ne bi nikada obvezao na kredit, osim kada bi bio siguran da će imati novac da ga vrati kao što je obećao.

Isto tako ne treba obećavati da će netko drugi nešto učiniti. Čak i ako je to vaš prijatelj, vi ne možete biti sigurni da će on imati vremena, resursa ili želje da ispuni ono na što ste se obavezali. Također ne bi ste trebali potvrditi činjenicu da je netko drugi dao određenu izjavu ako

sami niste čuli da ta osoba to kaže, nego ste to čuli samo neizravno.

Jednom dok je vani padala kiša, rav Rafael iz Bershida ušao je u kuću, i kada ga je netko upitao da li još uvijek pada kiša on je odgovorio: "Dok sam bio vani još uvijek je padala kiša." Iako je bio vani samo trenutak ranije on nije htio sa apsolutnom sigurnošću ustvrditi da kiša pada baš u tom trenutku, budući da nije imao kontrolu nad kišom, a postojala je mogućnost da je kiša prestala padati nakon što je ušao u kuću.

Niti jedan od ovdje navedenih slučajeva ne može se stvarno smatrati neistinom, jer svi znaju da kad netko kaže da će nešto učiniti, ili da će se pobrinuti da se nešto napravi, pretpostavlja se da je to pod uvjetom da će on moći održati svoju riječ. Unatoč tomu naši su mudraci zagovarali izuzetnu pažnju kada je u pitanju istinitost naših riječi, jer za nas je važno da razvijemo naviku da pazimo na istinitost svake riječi koju izgovorimo, čak i u naizgled beznačajnim stvarima. Na taj način bit će puno manja vjerojatnost da slažemo iz nehata. ■

Prevela Tamar Buchwald

Breslov Research Institute - Ozer Bergman:

Ne daj vještici da živi

"Ne dopustite vještici da živi" (Izlazak 22,17).

Rebe Nahman uspoređuje **jecer hara** (zli poriv /sklonost) s lakrdijašem koji trči naokolo sa zatvorenom pesnicom, koja kao da je obavijena oko nečega. "Što to držim u ruci?" pita on. Pa otrči dalje, a mi pohitamo za njim. Nekim ljudima sine ideja koja natjera na potragu, druge zapali strast.

Ipak, kada ga konačno sustignemo i on otvari ruku **jecer hara** nam ne pruža ništa. Njegova je ruka prazna, a mi i dalje ostajemo nezadovoljni. Glupi kakvi jesmo, mi nastavljamo i dalje trčati za njim.

Jedno od sredstava kojim se služe magije i vraćanja je odvratanje pažnje. Samo pitanje: "Što to imam u ruci?" je laž koja unosi sjeme nezadovoljstva. "Postoji nešto što sam propustio/la." Dok on nije postavio to pitanje, jesmo li uistinu tako

nešto mislili? Malo je vjerojatno. Je li on rekao da ima nešto u ruci? Ne. Ipak, kada on protrči pored nas, on uznemiri naš um, a mi si ne uzmemo ni trenutka da razmotrimo ima li nečega što nam manjka, i ako stvarno postoji, da li on to ima.

Tako se upustimo, u ljutu, ponekad beznadnu potjeru. I gle čuda! Uхватimo ga. Natjerali smo ga da otvori šaku, a ono ništa, ništa, ništa. No, to ne mora biti tako. Vještica se može poslati na počinak, zauvijek.

Moramo postati svjesni da abrakadabra i hokus-pokus, skretanje pažnje (što rade mađioničari) te doživljeni užici ne zadovoljavaju i ne mogu zadovoljiti. Oni mogu dati obećanje da će nam pružiti zadovoljstvo na površnoj razini ili da će zadovoljiti naš ego, ali oni nikada ne obećavaju da će biti melem duši. Mi činimo taj korak nevjere.

Trebamo stvoriti neku svetu mi-

sao, mudru misao; i / ili neku strast da pomognemo i učinimo pravičnu stvar. Odakle čovjeku dolazi takva misao, kako on može proizvesti neku od tih dobrih strasti? Na isti način na koji je to učinio kralj David - zatražiti to. Prigovarajte ako morate. A potom moramo težiti za Onim koji zapravo može pružiti - i pruža - zadovoljstvo. "Ti otvaraš Svoju ruku i ispunjavaš želje svih živih bića" (Psalmi 145,16).

(Reb Nosson objašnjava da moć Tefila, i Avodas Hašem općenito, ovisi o tome koliko mi vjerujemo u nju. Osoba mora vjerovati u svoju vlastitu molitvu, da ga Hašem sluša i da Mu je stalo da njega, i da Hašem uslišava molitve. Sukladno jačini te vjere, Hašem stvarno odgovara na naše molitve.)

agutn Šabos! Šabat šalom! ■

Prevela Tamar Buchwald

Biseri hasidske mudrosti

Kako bi skromno ljudsko biće moglo naći utjehu i zadovoljstvo u životu? Čovjeka je moguće usporediti s pticom u kavezu u kraljevskoj palači. Čitav zbor spreman je za kralja pjevati predivne melodije, ali njemu je ponekad draže malo pernato stvorenje koje iznenada razbije tišinu svojim pjevom. To je zato što sićušno stvorenje nije svjesno onoga što radi, ne posjeduje znanje o melodiji i ritmu, pa tako njezin pjev izvire spontano iz dubine srca.

Stvoritelj, blagoslovljen da je On, ima na nebu veliki broj anđela i serafima koji ga slave vedrim duhom, čistim govorom i ugodnim melodijama. Ipak, On uživa u pjesmama ljudi, koji su niža bića od anđela. ■

R. Noah iz Lechovitza

Svjetlost Beskonačnog (Ein Sof) nema oblik.

Ona se pretvara, u dobro ili loše,

tek u primaocu.

To znači da sve ovisi o nama.

Mi moramo činiti što najbolje možemo,

kako bi svjetlost Stvoritelja poprimila

oblik blagoslova, a ne kletve. ■

R. Nachman iz Breslova

Kada je *Shina* (Božanska prisutnost) u progonstvu?

Onda kada strane, neprikladne misli upravljaju nečijim govorom. ■

Baal Shem Tov

"Onaj koji previše govori donosi grijeh" (Pirkei Avot 1,5).

Smisao ovog učenja je sljedeći:

grijeh (het) podrazumijeva nedostatak.

Čak i ako s nekim raspravljaš o mudrosti Tore,

poželjnija je tišina.

Tiha kontemplacija nudi veću mogućnost za kontakt sa svetim

nego diskusija ili govor. ■

R. Dov Baer iz Mezricha

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Pozitivne zapovijedi

18. Pozitivna je zapovijed gajiti bogobožnost prema Svetinji

kao što Pismo kaže, *i poštuju Svetište moje (Va-jikra 19,30; 26,2)*. Sada se naše sinagoge i domovi učenja Tore nazivaju „malim svetištima“, kao što Pismo kaže, *ipak, Ja sam im bio poput malog svetišta (Jehezkel 11,16)*. U njima moramo izbjegavati svaki lakomisleni smijeh ili lakomnost, ili bilo kakav isprazan razgovor. O nikakvim kalkulacijama tamo ne treba misliti, niti treba u njima treba spavati. Njihova je svetost vrlo velika.

Na snazi je na svakom mjestu, u svako doba, kako za muškarce tako i za žene.

Negativne zapovijedi

21. Negativna je zapovijed ne slijediti ustaljene običaje idolopoklonika

kao što kaže Pismo, *i po njihovim uredbama nećete hoditi (Va-jikra 18,3)*. Ne smije ih se oponašati ni po kakvom načinu odijevanja koji je za njih karakterističan, niti pu-

štati kose. Niti treba čovjek obrijati kosu s jedne i druge strane lica, a ostaviti kosu posred glave, što se naziva krijestom. Niti čovjek treba obrijati kosu koja je bliže licu, od uha do uha, a ostaviti dugu kosu straga. Tko god učini nešto od toga, ili bilo što slično tomu, ima primiti udarce bičem. Ukoliko se netko nalazi bliže vladajućim krugovima vlasti i mora se odijevati u odjeću u koju se oni odijevaju i oponašati ih, dozvoljeno je.

Ovo se primijenjuje na svakom mjestu i u svako doba, kako za muškarce tako i za žene.

22. Negativna je zapovijed ne obraćati pažnju na osobu koja prorokuje u ime idola

kao što kaže Pismo, *Nećeš slušati riječi toga proroka (D'varim 13,4)*. Ne treba se s njime upuštati u duge razgovore ili ga tražiti za znak ili čudo. Ukoliko on izvede znak ili čudo, ne treba obraćati nikakvu pažnju na njega. Tko god misli da je znak ili čudo koje je on izveo možda istinski, krši zabranu.

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svakom trenutku, kako za muškarce tako i za žene. ■

U najkraćim crtama: Paraša

Sljedeći sažetak *alijot* navest će brojne zakone koji su podrobno zabilježeni u *Parašas Mišpatim*. Ukupno je zapovijeđeno 53 *micvot*.

1. alija: Židovski rob, židovska sluškinja, ubojstvo iz nehaja, umorstvo, ozljeđivanje roditelja, kidnapiranje, proklinjanje roditelja.

2. alija: Ubijanje robova, tjelesne ozljede, nanošenje ozljeda robovima, bik ubojica, jama u zemlji, ozljede od uboda, kazne za krađu.

3. alija: Štete od ispaše, štete od požara, neplaćeni skrbnik, plaćeni skrbnik, posuđena stvar, zavođenje, okultne prakse, idolopoklonstvo i ugnjetava-

nja, pozajmljivanje novca.

4. alija: Prihvatanje autoriteta, pravednost, odlutale životinje, životinja koja se sruši.

5. alija: Pravda, Šmita (7-ma) godina, šabos, Pesah, Šavous, Sukos, zabrana mlijeka i mesa.

6. alija: Hašem (B-g) daje narodu nalog da poštuje autoritet Njegovih glasnika, proroka i rabina. Obećao je da će protjerati sedam naroda koji su nastanjivali Kanaan i upozorio nas da ne sklapamo s njima saveza mira, ili ćemo se naći pod utjecajem njihovih običaja i vrijednosti.

7. alija: Hašem navodi posredstvom čega će sedam naroda biti istjerano iz Izraela, te je obećao da, ako učinimo onako nam je naloženo, niti jedna žena neće imati pobačaj. Određene su granice *Erec Jisroela* (zemlje Izraelove). Završetak *paraše* vraća se na posljedice Objave. Moše je sagradio žrtvenik prinio žrtvu, te je u 24,7 narod objavio "Prvo ćemo poslušati zapovijedi Hašema, a onda ih nastojati razumjeti". Moše, Aharon, Nadav, Avihu i 70 starješina imaju zajedničku viziju u 24,10, a potom Mošeu bude rečeno da se uspne na Sinaj, gdje će ostati 40 dana i noći. ■

U najkraćim crtama: Haftara

Melahim II pogl. 12

U čast Šabos Šekalim, određena je haftara koja odražava temu Šekalim, umjesto teme tjednog čitanja Mišpatim. Poglavlje 12 iz II Kraljevima govori o tome kako je mladi Jeho'aš prikupio sredstva za ponovno posvećenje *Bejs Hamikdaša*.

Godine 3084. - 677. pr.n.e., Jeho'aš, kralj Jehude, odlučio je učvrstiti i preurediti 155 godina stari *Bejs Hamikdaš*. Jeho'aš je ustanovio jednostavan sis-

tem prikupljanja sredstava, danas poznat kao "puška." Bila je osmišljena jedna posebna kutija pored *Mizbeaha* u koju se stavljao sav sakupljeni novac. Novac je potom bio prebrojan, te predan izvođačima radova koji su ga, u skladu s potrebama, dijelili radnicima. *Navi* posebno naglašava da s izvođačima nije bio vršen obračun utroška sredstava, jer su to bili časni ljudi.

Jeho'aš je bio posljednji preostali član doma Dovidu Hameleha, nakon

što je kraljica Atalia, kćer Ahava i Ezevel, i Jeho'aševa baka, vlastoručno izvela masakr nad njima! (samo pomislite što bi mediji učinili s ovakvom pričom) Njega je spasila njegova tetka, Jehoševa, žena Jehojade Kohein Gadola, koja ga je šest godina skrivala u *Bejs Hamikdašu*. Nakon tih šest godina, kada mu je bilo sedam, Jehojada je otkrio da je Jeho'aš živ, te ga okrunio za kralja Jehude na radost naroda. Jehojada je bio učenik Eliše Navija. ■

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Rastimo svakoga dana

Mišpatim

Jedan će narod biti moćniji od drugoga (*Postanak 25,23*)

Ove su riječi bile dio B-žjeg objašnjenja Rebeki, koja je pitala zbog čega je njena trudnoća toliko teška. B-g joj je rekao da se dvoje djece koje nosi, Jakov i Ezav, u njoj bore, i preokao da će ta borba biti vječita. U nekim trenucima povijesti Jakov će pobijediti; u drugima će pobijediti Ezav.

Tanya (poglavlje 9) navodi da se ova borba ne odvija samo između Židovskog naroda i njegovih neprijatelja, već se ona odvija unutar svake osobe. U svakoj se osobi nalaze Jakov i Ezav - B-žanska duša koja teži svetosti i animalna duša koja stremljenjem zadovoljenju. Poput hrvača, jedna može nadvladati u jednom trenutku, a druga u drugom.

Ja se nikako ne slažem s piscima onih knjiga koji tvrde da ljudi mogu postići unutarnji mir i osloboditi se

od životnih borbi. Oni koji ne postignu taj priželjkivani spokoj osjećaju se uskraćenima. Oni mogu iskušati mnoge načine - čak i alkohol i droge - da bi postigli tu tobožnju slobodu od unutarnjih borbi i tenzija.

Istina je, međutim, da do unutarnjeg mira niti ne bi trebalo doći za vrijeme našeg zemaljskog bivanja. Naši su životi trajna borba suprotstavljenih sila. Poput suparnika u boksačkom meču, možemo dobiti tek kratki predah između rundi, da bismo potom opet nastavili borbu. ■

Iz domaćeg tiska

TAJNA DIPLOMACIJA

Netanyahu se u tajnosti sastao s čelnicima Egipta i Jordana kako bi pregovarao o miru

Index 20.2.2017.

IZRAELSKI premijer Benjamin Netanyahu se prije godinu dana potajno sastao s čelnicima Egipta i Jordana, što je bio neuspjeli pokušaj administracije tadašnjeg američkog predsjednika Baracka Obame da organizira regionalni summit o izraelsko-palestinskom miru, objavile su u nedjelju izraelske novine Haaretz.

Haaretz u nedjeljnoj objavi citira neidentificirane izvore iz Obamine administracije, te otkriva kako su se Netanyahu, egipatski predsjednik Abdel Fattah al-Sisi, jordanski kralj Abdullah i američki državni tajnik John Kerry sastali 21. veljače prošle godine u Aqabi, jordanskom odmaralištu na Crvenom moru.

No inicijativa koja je u nastojanja za postizanjem mira trebala uključiti i druge arapske države na kraju se izjalovila nakon što je Netanyahu povukao svoju inicijalnu podršku, tvrdeći da je razlog protivljenje unutar njegove vlade desnice, tvrdi Haaretz.

Abbas nije došao na sastanak

Palestinski predsjednik Mahmoud Abbas nije sudjelovao na susretu u Aqabi, no s dogovorom ga je upoznao John Kerry, dodaje se.

Netanyahu je na sasanku s ministrima iz svoje stranke Likud priznao da se susret održao, no tada je rekao da je organizacija regionalnog summita bila njegova ideja, otkriva izvor iz kabineta izraelskog premijera.

Netanyahuov ured danas nije htio potvrditi te medijske napise, dok je Sisijev priopćio da se radi "o krivim informacijama", no nije demantirao da se susret stvarno dogodio. Jordan također nije imao komentara.

Netanyahu je u srijedu u Bijeloj

kući ponovno spomenuo mogućnost onoga što naziva "regionalnim pristupom" izraelsko-palestinskom miru. To je rekao tijekom konferencije za medije s američkim predsjednikom Donaldom Trumpom za kojeg se čini da prihvaća tu ideju. ■

Kako je Izrael prošle godine propustio šansu za postizanjem mira s Palestinom?

RTL 20.2.2017.

Inicijativa za postizanjem mira koja je trebala uključiti i druge arapske države izjalovila se zbog protivljenja unutar Netanyahuove vlade desnice

JERUZALEM – Izraelski premijer Benjamin Netanyahu se prije godinu dana potajno sastao s čelnicima Egipta i Jordana, što je bio neuspjeli pokušaj administracije tadašnjeg američkog predsjednika Baracka Obame da organizira regionalni summit o izraelsko-palestinskom miru, objavile su u nedjelju 19. veljače izraelske novine Haaretz.

Haaretz u objavi citira neidenti-

ficirane izvore iz Obamine administracije, te otkriva kako su se Netanyahu, egipatski predsjednik Abdel Fattah al-Sisi, jordanski kralj Abdullah i američki državni tajnik John Kerry sastali 21. veljače prošle godine u Aqabi, jordanskom odmaralištu na Crvenom moru.

No inicijativa koja je u nastojanja za postizanjem mira trebala uključiti i druge arapske države na kraju se izjalovila nakon što je Netanyahu povukao svoju inicijalnu podršku, tvrdeći da je razlog protivljenje unutar njegove vlade desnice, tvrdi Haaretz.

Palestinski predsjednik Mahmo-

ud Abbas nije sudjelovao na susretu u Aqabi, no s dogovorom ga je upoznao John Kerry, dodaje se.

Netanyahu je na sasanku s ministrima iz svoje stranke Likud priznao da se susret održao, no tada je rekao da je organizacija regionalnog summita bila njegova ideja, otkriva izvor iz kabineta izraelskog premijera.

Netanyahuov ured danas nije htio potvrditi te medijske napise, dok je Sisijev priopćio da se radi "o krivim informacijama", no nije demantirao da se

susret stvarno dogodio. Jordan također nije imao komentara.

Netanyahu je u srijedu u Bijeloj kući ponovno spomenuo mogućnost onoga što naziva "regionalnim pristupom" izraelsko-palestinskom miru. To je rekao tijekom konferencije za medije s američkim predsjednikom Donaldom Trumpom za kojeg se čini da prihvaća tu ideju. ■